

ПЗФ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЛОКАЧИНСЬКОГО РАЙОНУ

Скакун І.С., студентка 5 курсу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Луцьк

Фесюк В.О., д.г.н., професор кафедри екології Луцького НТУ, Луцький національний технічний університет, Луцьк.

В сучасному світі туризм відноситься до найбільш потужних, динамічних галузей господарства регіонів. Він створює необхідні умови для стійкого розвитку, сприяючи політичній та екологічній безпеці, підвищенню рівня життя, збереженню навколишнього середовища. Утвердження України як європейської держави вимагає розвитку туристично-рекреаційної сфери.

Екологічний туризм – один із видів туризму, який здійснюється в екологічно збереженому людиною природному середовищі з метою пізнання природи і відпочинку. Він ґрунтується на природних багатствах, любові до природи, бажанні її пізнати для захисту і примноження біологічного різноманіття [1].

Екологічний туризм є популярною формою відпочинку і важливою складовою галузі туризму та ринку послуг. Водночас, цей вид туризму має не тільки рекреаційне та економічне значення, а й сприяє підвищенню рівня екологічної свідомості населення та є однією з форм сталого використання природних ресурсів.

Дослідженням екологічного туризму та його проблем займалися В. В. Храбовченко, В. В. Смаль, І. В. Смаль, О. Ю. Дмитрук, С. В. Дмитрук [1; 7; 8] й інші вчені. Проблема природно-заповідного фонду та його ролі в розвитку туристично-рекреаційної індустрії приділив значну увагу Л. М. Кудляк [3].

Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти, і мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природного різноманіття, зокрема ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища [2].

Відвідування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України сьогодні набирає все більшої популярності і, якщо цей процес добре організувати, він сприятиме і розвитку депресивних регіонів, і збереженню природи.

Метою дослідження є характеристика об'єктів природно-заповідного фонду Локачинського району як ресурсу для розвитку екологічного туризму та розробка пропозицій, що дозволить активізувати роботу щодо залучення ПЗФ у туристично-рекреаційні програми району.

Об'єктом дослідження є природно-заповідний фонд Локачинського району.

В роботі використані теоретичні (вивчення, аналіз та синтез наукової літератури в галузі екології, рекреації та туризму) **методи дослідження**.

Локачинський район має досить унікальні і важливі природно-заповідні об'єкти і території різного ієрархічного рівня, які можна використовувати як туристичні об'єкти.

До природно-заповідного фонду Локачинського району належать природні території та об'єкти (заказники, пам'ятки природи) і штучно створені об'єкти (пам'ятки садово-паркового мистецтва) [7]. Рекреаційна діяльність у межах таких територій може здійснюватися за умови забезпечення охорони та збереження їхніх природних комплексів відповідно до положень про заказники та охоронних зобов'язань власників або користувачів земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заказниками або пам'ятками природи [3].

Відсоток площі заповідних територій відносно площі Локачинського району становить 4,18% [5].

Об'єкти ПЗФ району, залежно від їх екологічної, історико-культурної та наукової цінності, мають загальнодержавне або місцеве значення. Зокрема, це:

1. Ботанічний заказник «Губин». На території заказника ростуть унікальні дубові насадження віком до 150 років, грабово-дубові ліси з домішкою сосни, 1 бонітету. У квадраті 13 на площі 16 га зростає рідкісне насадження модрина європейської. В рослинних угрупованнях зустрічаються рідкісні та малочисельні види: зірочник ландшафтний, яглиця, підмаренник запашний і занесені до Червоної книги України лілія лісова та плаун річний.
2. Загальнозоологічний заказник «Губинський резерват». Це цінна ділянка лісового масиву, де зростають дубо-соснові, ялинові та березові насадження віком 30-60 років, переважно 1 класу бонітету, з підліском ліщини, бузини чорної, крушини, граба.
3. Гідрологічний заказник «Луга-Свинорійка» – лучно-болотяний масив, що входить у водоохоронну зону річки Луги-Свинорійки, довжиною 22 км, шириною до 1 км, де знаходиться 5 природних джерел.

Зустрічається деркач, занесений до європейського червоного списку тварин, що знаходиться під загрозою зникнення у світових масштабах.

4. Гідрологічний заказник «Лучний» є цінним лучно-болотним масивом, в межах природоохоронної зони річки Свинарки, довжиною 21 км, шириною 3 км. На території знаходяться 13 джерел, що живлять річку, 318 га ставків, у прибережній смузі зростає верба козяча, вільха чорна, крушина, очерет, рогіз широколистяний. Знаходяться місця розмноження видів, занесених до Червоної книги України: черні білоокої, луна польового, журавля сірого, видри річкової.
 5. Гідрологічний заказник «Окорський» – цінний природний комплекс, включає озеро карстового походження Окорське площею 55,3 га, болота – 22,3 га, сіножаті – 0,7 га.
 6. Гідрологічний заказник «Серна» знаходиться у верхів'ї річки Серна із заплавами луками довжиною 4,5 км, шириною до 0,5 км, де розташовані 4 природні джерела.
 7. Гідрологічний заказник «Холопичівський». Це цінний природний комплекс, що включає озеро Холопичівське площею 13,7 га з прибережною смугою лучно-болотних угідь площею 43,3 га. Озеро має чисту воду з цінними хімічними властивостями, частково заросле білим лататтям та жовтими глечиками, а по краях – очеретом, що надає йому мальовничого вигляду.
 8. Гідрологічний заказник «Чорногузівський» – лучно-болотний комплекс, що об'єднує верхів'я Чорногузки та її приток і заплави луки довжиною 5,5 км, шириною до 0,4 км, 4 природні джерела та ставок в с. Бубнів площею 26 га. Серед більш, як 100 видів рослин, зустрічається осока затінкова, зозулинець болотний, занесені до Червоної книги України.
 9. Ботанічна пам'ятка природи «Сосна звичайна» – дерево віком близько 230 років.
 10. Ботанічна пам'ятка природи «Дуб звичайний-велетен – 2», що являє собою два дерева віком понад 230 років, одне – діаметром 80 см, друге – діаметром 60 см, які на висоті 8 м зрослися між собою і утворили єдиний стовбур висотою 24 м.
 11. Ботанічна пам'ятка природи «Модриновий ліс» – цінне високобонітетне (I класу бонітету) насадження модрини європейської віком понад 80 років, висотою понад 30 м.
 12. Гідрологічна пам'ятка природи «Витік р. Турії». Джерело, з якого бере початок річка Турія, має кришталево чисту воду, багату на мінеральні солі, знаходиться у південно-західній частині села Затурці.
 13. Гідрологічна пам'ятка природи «Затурцівські джерела»: джерело з дебітом 4 тис. м³ на добу живить р. Турію.
 14. Гідрологічна пам'ятка природи «Турійські джерела». Джерело з добовим дебітом 3,5 тис. м³ відіграє роль у підвищенні водності р. Турії, знаходиться за 70 м від перетину автошляху Володимир-Волинський – Маковичі – Ковель.
 15. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Садиба Липинського». Парк заснований у XIX столітті. Тут зростає ряд цінних порід дерев та кущів: ясен, липа, клен гостролистий, акація біла віком до 150 років. У садибі жив видатний історик і політичний діяч В. К. Липинський [5; 6].
- Всі вище перелічені об'єкти ПЗФ мають велику цінність, зокрема, пізнавальну, проте відносяться до мало відвідуваних, а тому використовуються досить неефективно. Для покращення ситуації потрібно розробляти певні екскурсійні програми, організувати поїздки та походи для школярів. Такі заходи значно підвищать рівень їхніх знань, ближче ознайомлять з природою та ПЗФ рідного краю, що має важливе значення для загального розвитку школярів.
- Серед чинників, що стримують використання об'єктів ПЗФ у екологічному туризмі в Україні та Локачинському районі, зокрема, переважають економічні та організаційні. До економічних належать: відсутність необхідного початкового капіталу для фінансування робіт із створення науково-природознавчих центрів, формування цільових програм екологічного туризму; незначними є інвестиції у туристичну інфраструктуру та, зокрема, у впровадження екологічних програм. Це позначається на стані готельного, транспортного обслуговування, рівні надання послуг; відсутності засобів менеджменту та маркетингу для залучення потенційних туристів для відвідування хоча б тих територій, які мають певну інфраструктуру з прийому, розміщення та обслуговування гостей; відсутності цілеспрямованих наукових досліджень. Серед організаційних гальмівних чинників: обмеженість туристських маршрутів у місцях екологічного туризму та їх незадовільна облаштованість; відсутність спеціалізованих турорганізацій у сфері екотуризму; обмежений набір туристсько-рекреаційних послуг для туристів; відсутність суспільно-орієнтованого інформаційного продукту; відсутність необхідної законодавчої бази.

Список використаних джерел:

1. Дмитрук О. Ю. Екотуризм: навч. посіб. / О. Ю. Дмитрук, С. В. Дмитрук. – К.: Альтерпрес, 2009. - 358 с.
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України: від 16.06.1992 № 2456-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - N 34. - ст.502

3. Кудряк Л. М. Національні парки як основа розвитку туристично-рекреаційної індустрії / II Наук. вісник. – Івано-Франківськ. – 2001. -№3 – 222–225 с.
4. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навч. посібн. / П. О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
5. Районна програма «Стратегічний план розвитку Локачинського району на 2010-2020 роки» / Затверджено рішенням Локачинської районної ради №34/1 від «30» березня 2010 р.
6. Скаршевська О. О. Географія рідного краю / Волинська область / Навчально-методичний посібник / О. О. Скаршевська, В. І. Демкович. – Луцьк: ВОІУВ, 1991. – 156 с.
7. Смаль В. В. Світовий досвід розвитку екологічного туризму / В. В. Смаль, І. В. Смаль // Укр. геогр. журн. – 2003. - № 4. - С. 58-64.
8. Храбовченко В. В. Экологический туризм: учеб.-метод. пособ. / В. В. Храбовченко. – М.: Финансы и статистика, 2003. - С. 14-22.